

Святослав Ярославович КІСЬ

кандидат економічних наук, доцент,
викладач кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
E-mail: svjatkis@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Кісь, С. Я. Проблеми інтелектуалізації розвитку соціально-економічних систем [Текст] / Святослав Ярославович Кісь // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 18. – № 1. – С. 25-33. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Проблеми інтелектуалізації соціально-економічних систем (СЕС) запропоновано розглядати з позиції гармонізованого функціонування сфери виробництва, освіти та науки, а також персоналу. Графічне відображення інтелектуалізованого розвитку виробництва, освіти, науки та персоналу в межах діяльності СЕС було здійснено на основі трансформації в квадро-спіраль відомої моделі організації взаємостосунків у триаді „влада-бізнес-університети”. За результатами графічного моделювання отримано зону спільних цілей інтелектуалізації СЕС, всі чотири складові якої перебувають у постійній взаємодії, та запропоновано розглядати інтелектуалізовану діяльність СЕС у вигляді ланцюга перетворень інтелектуального розвитку персоналу в інноваційні продукти. При цьому головними перешкодами на шляху інтелектуалізованого розвитку СЕС слід вважати проблеми інтелектуалізації персоналу, виробництва, освіти та науки. Встановлено, що інтелектуалізація персоналу (управлінського та виконавчого) – це нагромадження його здатності до творчого застосування знань і виробництва інтелектуальних продуктів, яке супроводжується проблемами нестачі або відсутності інвестицій у людський капітал, а також реалізації політики управління персоналом. Обґрунтовано необхідність відповідності розвитку освітньо-наукової сфери СЕС в умовах знанневоорінтованої економіки двом взаємопов'язаним вимогам: інтелектуалізувати і бути інтелектуалізованою. Дослідження особливостей функціонування виробничої сфери СЕС дозволили ідентифікувати одну з найважливіших проблем її інтелектуалізації: здатності менеджменту СЕС приймати управлінські рішення щодо створення, поширення та впровадження нових техніко-технологічних та організаційних знань.

Ключові слова: соціально-економічна система; інтелект; інтелектуалізація; підприємство.

Svyatoslav Yaroslavovych KIS

PhD in Economics,
Associate Professor
Lecturer,
Department of Economics and Management Theory,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
E-mail: svjatkis@gmail.com

PROBLEMS OF INTELLECTUALIZATION OF DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

Abstract

Problems of intellectualization of social and economic systems (SES) are proposed to consider from the position of harmonized operation of the production, education and science, as well as staff. Graphical display of intellectualized development of manufacturing, education, science and personnel within SES activity has been made on the basis of transformation in quad-helix model of the famous triad "government-business universities." According to the graphical modeling results the area of common goals of intellectualization of SES, all four components which are in constant interaction. It is proposed to consider SES activity as a chain of transformation of staff intellectual development into innovative products. The major obstacles to the of intellectual SES development should be

---

considered the problems of intellectualization of personnel, production, education and research. It has been established that the intellectualization of staff (managerial and executive) - is its ability to accumulate the creative application of knowledge and production of intelligent products accompanied by problems of shortage or lack of investment in human capital and implementing HR policies. The necessity of accordance of education and research development of area SES in terms of knowledge-oriented economy to two related requirements: to intellectualize and to be intellectualized. The study of the functioning of the production sector of SES has allowed to identify one of the major problems of intellectualization, that is, a capacity of SES management to make management decisions regarding the creation, dissemination and implementation of new technical and technological and organizational knowledge.

Keywords: socio-economic system; intellect; intellectualization; enterprise.

JEL classification: O15

Вступ

Діяльність соціально-економічних систем (СЕС) у сучасних умовах все більше відповідає принципам інтелектуальності, оскільки спрямована на виробництво, розповсюдження та використання нових знань. Поряд з цим, факт існування цілого комплексу негативних явищ на шляху знанневоорієнтованості вітчизняних СЕС не викликає жодних сумнівів. Мікро-, мезо- та макроекономічні утворенням з метою досягнення ефективних результатів господарської діяльності в умовах обмеженості матеріально-фінансових можливостей повинні спрямовувати зусилля в напрямку пошуку дієвих компенсаторів, які дозволять частково замінити або покращити використання традиційних ресурсів. Такі компенсатори, на наш погляд, можуть виникнути як результат поширення в діяльності СЕС будь-якого рівня та виду діяльності явища інтелектуалізації, дослідження процесів розвитку якого в умовах економіки, заснованої на знаннях, є надзвичайно актуальним та важливим завданням.

Як зазначено в [1] концепції „організація, що навчається” (learning organization, 1990) [2-3] та „інтелектуальна організація” (intelligent organization, 2000) [4, 5], „... сьогодні ще не знайшли належного використання...” [1, с. 1300], причому не тільки в умовах конкретної СЕС, а і в масштабах всієї країни. Аналіз низки зарубіжних та вітчизняних публікацій [2-10], зміст яких стосується питань, пов'язаних з інтелектуальним розвитком СЕС, свідчить про фрагментарність їх розгляду проблем інтелектуалізації в частині визначення теоретико-методологічного інструментарію та практичних напрямків формування комплексного підходу до

Проблематика інтелектуалізації діяльності СЕС, з одного боку, розглядається досить широко, а з іншого – не позбавлена поверховості та відсутності причинно-наслідкового зв'язку. У процесі вирішення завдання щодо ідентифікації основних проблем інтелектуалізації розвитку СЕС, на наш погляд, необхідно не тільки їх визначити і назвати, а насамперед систематизувати, прослідкувати взаємозв'язки, взаємовпливи, взаємозалежність, що дасть можливість оцінити стан, перспективи, перешкоди та наслідки інтелектуалізації і на цій основі прийняти обґрунтовані рішення.

Мета та завдання статті

Через відсутність у наукових джерелах комплексного підходу до інтелектуалізації СЕС, метою роботи є розробка моделі гармонійно-інтелектуалізованого розвитку СЕС з подальшою демонстрацією основних проблем, доцільності та напрямків інтелектуалізації сфери виробництва, освіти, науки, персоналу.

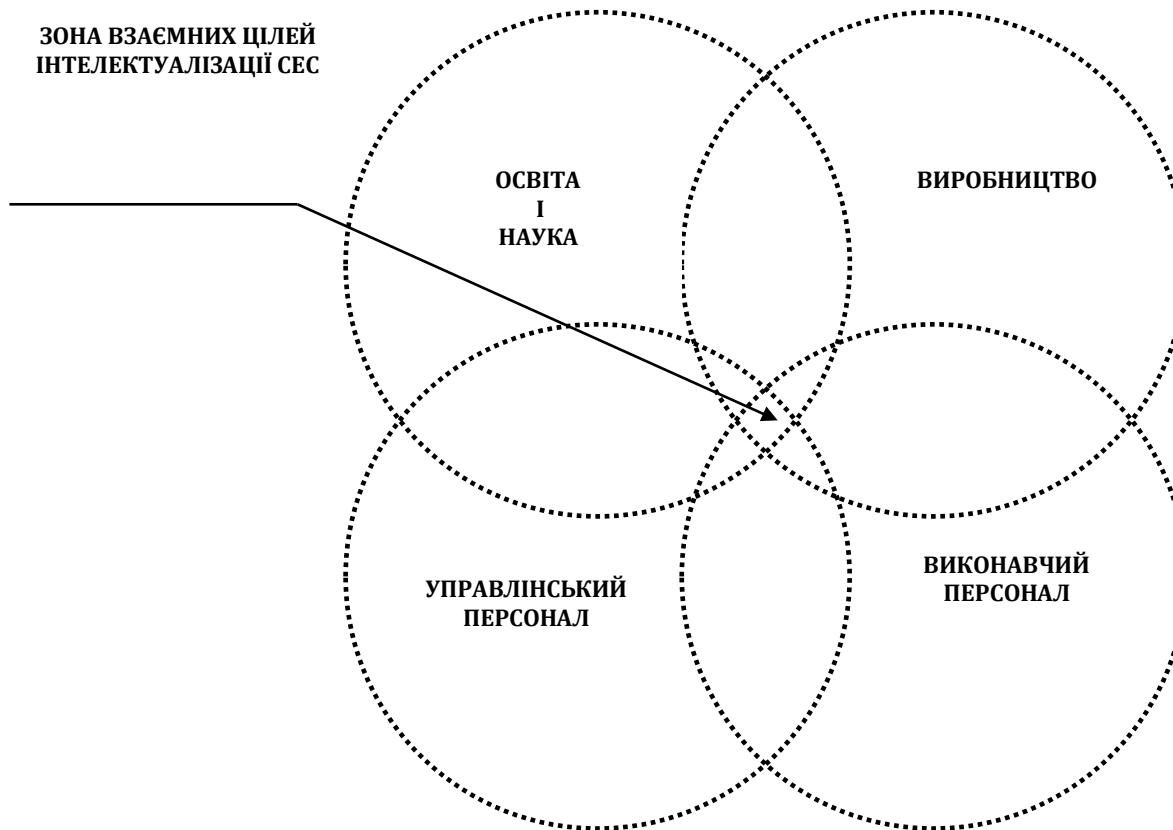
Виклад основного матеріалу

Початковим етапом у вирішенні проблем інтелектуалізації розвитку СЕС, на наш погляд, слід вважати демонстрацію таких сфер їх діяльності та взаємодії, як сфера виробництва, науково-освітня та персонал-орієнтована. Пошук можливостей для графічного відображення інтелектуалізованого розвитку виробництва, науки, освіти та персоналу в межах діяльності СЕС привів до відомої моделі організації взаємостосунків у тріаді „влада-бізнес-університети”, яка була запропонована у 1995 році і отримала назву „концепція потрійної спіралі” Іцковіца-Лейдесдорфа як модель еволюційного розвитку суспільства та економіки [11], а в [12] та [13, с. 217] була трансформована в 26квadro-спіраль.

Такий підхід має високий потенціал успішного використання в якості базової моделі для опису та аналізу проблем інтелектуалізації на рівні СЕС, діяльність якої забезпечується сферою виробництва, персоналу, освіти та науки.

Отже, адаптація базової графічної інтерпретації моделі взаємодії основних гравців соціально-економічної системи до умов інтелектуалізації розвитку СЕС передбачає, по-перше, зміну тріади „влада-бізнес-наука” на „виробництво-персонал-освіта-наука”, по-друге, застосування 26 квадрo-спіралі в результаті поділу сфери персоналу на дві частини: управлінську та виконавчу (рис. 1).

Зображена на рис. 1 графічна інтерпретація моделі, на нашу думку, найбільш вдало демонструє діяльність СЕС в умовах сучасної інтелектуалізованої економіки, зважаючи на те, що саме інтелектуалізована виробнича сфера, персонал, освіта та наука у тісній взаємодії здатні забезпечити вступ „... в новий етап цивілізації, на якому рушійною силою є цінності, що створюються знаннями” [14]. У результаті такої взаємодії діяльність СЕС перетворюється в систему, що функціонує на основі генерування, поширення та використання знань, які сприяють створенню, розповсюдженню і споживанню нових продуктів.

Рис. 1. Адаптована графічна інтерпретація моделі гармонійно-інтелектуалізованої взаємодії сфер діяльності СЕС
(розроблено автором)

У результаті накладання кіл, які демонструють сфери інтелектуалізації, формується зона спільних цілей інтелектуалізації СЕС, всі чотири складові якої перебувають у постійній взаємодії. У процесі діяльності СЕС можливості всіх сфер зливаються та набувають потенціалу взаємозаміни та взаємодоповнення, що може суттєво покращити роботу СЕС. Для утворення зони взаємних цілей процесу інтелектуалізації необхідно, щоб розвиток відповідних сфер відбувався погоджено. Тобто інтелектуалізація виробничої сфери СЕС повинна відповідати можливостям її виконавчого персоналу і навпаки, а освіта і наука задовольняти попит на нові знання з боку виробничих процесів та технологій, а також інтелектуалізованого персоналу. Сфера управлінського персоналу, враховуючи інтелектуальні досягнення інших сфер, а також власний та залучений інтелект, забезпечує функціонування СЕС на основі адаптованої до умов будь-якої СЕС нової управлінської парадигми „інтелектуалізованим СЕС – інтелектуалізованого управління” [15]. Ланцюг забезпечення інтелектуалізованої діяльності СЕС, на наш погляд, буде мати наступний вигляд: розвиток інтелектуальної складової персоналу (управлінського та виконавчого) відбувається за допомогою отримання нових знань, частина яких трансформується в наукові (інтелектуалізовані освітня та наукова сфери), а знання та наукові здобутки перетворюються на інтелектуальні проекти (інтелектуальний розвиток виробництва), які втілюються в інноваційні продукти.

У контексті наведених вище ланцюгових перетворень, актуальним завданням є реалізація наступного етапу у вирішенні проблем інтелектуалізації розвитку СЕС – їх ідентифікація та пошук можливостей для локалізації чи ліквідації.

Притримуючись думки про те, що інтелектуалізація – це зростання інтелектуального капіталу, яким володіє будь-яка СЕС, приходимо до висновку про необхідність розгляду проблем інтелектуалізації з позиції ідентифікації перешкод для збільшення капіталу, яким володіє людина (персонал СЕС) та капіталу, який виявляє організаційно-виробничі та інфраструктурні можливості СЕС.

У найбільш узагальненому вигляді під інтелектуалізацією персоналу СЕС слід розуміти нагромадження його здатності до творчого застосування знань і виробництва інтелектуальних продуктів. Головною перешкодою на цьому шляху, на наш погляд, є нестача або повна відсутність інвестицій у людський капітал, які в [16] віднесені до найважливіших факторів стійкого зростання на довготривалу перспективу. Підтвердження пріоритетності інтелектуального розвитку персоналу СЕС над матеріально-технічним знаходимо в [17]. Автор наводить дані про те, що у США близько 45 млн чол. Використовують у якості засобу виробництва тільки свій інтелект, підкріплений комп'ютерною технікою, а більше 80 % робочих місць у Європі і США відносяться до різних секторів інтелектуальної економіки, разом із виробництвом наукових знань, їх комерціалізацією, розробкою нових технологій і програмних продуктів. Ураховуючи вищенаведене, переконані, що процес інтелектуалізації персоналу СЕС не може відбуватись без інвестиційної складової, яка дозволяє формувати і розвивати людину фізично та інтелектуально, а також сприяти створенню доданої вартості, участь інтелекту у виробництві якої постійно зростає. Розвиваючи думку, висловлену у [18], та переслідуючи мету – дослідити проблеми процесів інтелектуалізації СЕС, вважаємо за необхідне зазначити, що джерелами витрат на інтелектуальний розвиток персоналу, головним чином, можуть бути власні ресурси самої людини або СЕС, до якої вона належить, у тому числі держави. У зв'язку з цим обмеженість, нестача або повна відсутність вкладень у розвиток особи викликана фінансовими проблемами на рівні домогосподарства або СЕС вищих рівнів, які спричинені дією як об'єктивних чинників (загальноекономічна ситуація в державі, зниження реальних доходів унаслідок інфляційних процесів, зростання частки витрат на особисте чи виробниче споживання), так і суб'єктивних (неефективна бюджетна політика на рівні домогосподарств, яка залежить, у тому числі, від ступеня фінансової грамотності особи та помилкові тактичні та стратегічні рішення керівного корпусу СЕС щодо розподілу та використання фінансових ресурсів).

Якщо витрати на формування фізичного здоров'я як частини людського капіталу можна вважати такими, які людина здійснює, керуючись особистими потребами та можливостями, то у формуванні її якісних показників, результатом використання яких є створена додана вартість, повинна бути більшою мірою зацікавлена СЕС. Беручи до уваги запропонований автором у [19, с. 184] набір базових показників інтелектуальної складової трудового потенціалу працівника, можна припустити, що проблеми інтелектуалізації персоналу СЕС доцільно ідентифікувати, використовуючи інформацію про рівень освіти, наукові результати, уміння працівників, та зіставляючи її з реальними потребами організації.

Серед досліджень проблем інтелектуалізації персоналу СЕС вітчизняними науковцями можна виділити і частково погодитись з позицією автора праці [20, с. 142], який вказує на те, що „Інтелектуалізацію людського капіталу більш конкретизовано слід розглядати на рівні підприємства...”, оскільки „... підприємство виступає первинною ланкою для оцінки інтелектуалізації людського капіталу...”, а на його рівні „... досягається та виявляється економічний та соціальний ефект від використання праці людини”. Часткова погодженість з думкою науковця обумовлена насамперед тим, що формування та інтелектуальний розвиток людини здійснюється як за безпосередньої участі СЕС, так і самою особою. Незважаючи на це, слід підтримати думку про залежність інтелектуалізації персоналу підприємства від кадрової політики, що проводиться. Остання, на наш погляд, може стати джерелом формування проблем у сфері інтелектуалізації, зважаючи на загрози та надзвичайну високу імовірність їх виникнення при реалізації таких складових політики управління персоналом, як його планування, набір, відбір, розвиток та оцінка.

Попередньо підсумовуючи наведені вище та інші, наявні в наукових та публіцистичних джерелах, дослідження проблем інтелектуалізації персоналу СЕС, приходимо до висновку про те, що головною та цілком очевидною причиною їх виникнення є управлінська сфера СЕС, від дій представників якої залежить інтелектуалізований розвиток персоналу. У зв'язку з цим важко не погодитись з автором, який зазначає, що „... для реального формування економіки Знань в Україні є необхідною пріоритетна інтелектуалізація менеджменту” [21]. Тобто вирішення проблем підвищення рівня інтелектуального розвитку персоналу, а також ліквідація або обмеження таких негативних явищ, які мають здатність супроводжувати діяльність СЕС, як відсутність цілеспрямованої політики використання інтелектуальних ресурсів та моди на інтелект, 28ол.28ектуалі та 28ол.28ектуалізовано28і населення, суспільства і влади, інтелектофобія можливі за умови пріоритетної інтелектуалізації системи менеджменту СЕС.

Тісний зв'язок з інтелектуалізацією персоналу СЕС демонструє освітня та наукова сфери, які гарантують доступ до нових знань, результатом отримання яких є спроможність людини до їх творчого застосування і виробництва інтелектуальних продуктів. На думку відомого вітчизняного науковця, фахівця з проблем розвитку освіти в Україні, професора Шевченко Л. С., вузька кваліфікація значної

частини найманих працівників перестає відповідати вимогам часу, а на зміну професіоналам приходять 29ол.29ектуалізовано [22]. Можна констатувати, що освітньо-наукова сфера, супроводжуючи і забезпечуючи діяльність будь-якої СЕС, в умовах знанневоорієнтованої економіки повинна відповідати двом взаємопов'язаним вимогам: інтелектуалізувати і бути 29ол.29ектуалізовано. Для їх успішного втілення необхідно подолати низку проблем, ідентифікація та шляхи вирішення яких залишаються пріоритетними напрямки наукових досліджень та практичних дискусій.

Розглядаючи розвиток вищої освіти в Україні та її роль у процесах інтелектуалізації, автори роботи [23] звертають увагу на проблеми, які гальмують активну участь освіти в знанневоорієнтованому розвитку суспільства та економіки. Зокрема, однією з перших визначено екстенсивність вищої освіти, що є результатом її масовості і, на наш погляд, загальнодоступності. Їх позитивний ефект відображений в даних, оприлюднених ООН [24], відповідно до яких: рівень грамотності дорослого населення в Україні (віком 15 років і старше) становить 99,7 %; частка населення з освітою не нижче середньої (віком 25 років і старше) – 93,5 %; індекс освіти у 2012 році 0,808; 29 місце за рівнем грамотності у 2013 році. Проте такий результат потрібно визнати проміжним, статистичним, який не забезпечує ефективний економічний розвиток суспільства та СЕС. Підтвердження цьому знаходимо серед даних щодо складових індексу конкурентоспроможності України 2013-2014 рр, які оприлюднені Світовим економічним форумом: одні з найнижчих позицій займає інфраструктура, технології, фінанси та бізнес, а в найгіршому стані перебуває показник упровадження інновацій та розвитку управлінської сфери [25]. Отже, по-перше, масовість та загальнодоступність вищої освіти – це шлях до її 29інт29ектуалізовано29і, по-друге, для того, щоб кожна одиниця витрат на освіту давала віддачу на рівні 1,7-1,9 одиниць виробленого ВВП [26, с. 6-7], необхідно забезпечити її споживання як ринкової послуги особами, які готові до інтенсивного інтелектуального розвитку.

Не менш важливою проблемою на шляху інтелектуалізації освітньої сфери і, як наслідок, інтелектуалізації розвитку держави та діяльності соціально-економічних утворень є наростання невідповідності між отриманими знаннями та можливостями їх застосування. Дослідження, результати яких наведено в [27, с. 86], демонструють відсутність прямого зв'язку між рівнем освіти і рівнем доходів, праці не за фахом та виконанні функцій, які не відповідають рівню освіти і кваліфікації працівника. Підтримуючи необхідність інтелектуалізації змісту освіти на основі її універсалізації, фундаменталізації, гуманізації та гуманітаризації, інформатизації, інноватизації (креатизації), інтеграції та 29ол.29ектуалізовано29і [27], автор особливу увагу звертає на сучасні тенденції скорочення фундаментальної складової в освітньому процесі, проблеми його гуманітарного наповнення, а також науково-дослідницького спрямування.

Ідентифікація проблем інтелектуалізації сфери освіти і науки та їх впливу на інтелектуалізований розвиток СЕС буде неповною без урахування тих об'єктивних технологічних змін, які відбуватимуться в розвитку світової цивілізації. Насамперед такі зміни будуть пов'язані з розвитком комп'ютерних технологій, які дозволять людині надзвичайно швидко, без зайвих розумових зусиль отримувати відповіді на найскладніші питання. Передбачаючи майбутній активний розвиток освіти на основі Інтернет-технологій, американський науковець у галузі теоретичної фізики та екології японського походження Мітіо Каку стверджує, що освіта майбутнього не буде базуватись на запам'ятовуванні, яке супроводжується отриманням безкорисливих знань. Знання, які людина отримує і не використовує, повинні, на його думку, бути замінені розвитком здатності особи думати, аналізувати, аргументувати і, як наслідок, приймати правильні рішення [28]. Підтримуючи думку вченого, приходимо до двох важливих висновків: по-перше, інтелектуалізація освіти передбачає трансформацію традиційного процесу отримання знань у процес розвитку креативності, уяви, ініціативи, лідерських якостей; по-друге, головною проблемою на шляху інтелектуалізації освітньої сфери є її технологічна та особистісноорієнтована готовність до поширення не стільки знань, скільки інтелекту, яка дозволить ефективно супроводжувати поступовий перехід суспільства та його СЕС від товарної економіки до інтелектуально-творчої.

Для повноти ідентифікації перешкод та негативних явищ на шляху до 29ол.29ектуалізовано діяльності СЕС необхідно звернути особливо увагу на проблеми, які виникають у виробничій сфері. Процес виробництва можна характеризувати взаємодією людини з природою та вести мову про його суспільний характер. Узагальнення основних положень теоретичної економіки дозволяє визначити дефініцію „суспільне виробництво” як „... організовану діяльність людей, спрямовану на перетворення речовин і сил природи з метою створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для їх існування та розвитку” [29, с. 51]. Відомий російський дослідник проблем місця та ролі інтелекту в економічному розвитку країни в одній із своїх численних наукових праць зазначає, що головним джерелом і ключовим фактором розвитку матеріального та нематеріального виробництва в умовах „економіки, заснованої на знаннях” є наукові знання та спеціалізовані унікальні навички їхніх носіїв [30]. Можливості останніх, втілені у технологіях, ноу-хау, нових комбінаціях виробничих факторів, структурі організації та управління виробництвом, з одного боку, дозволяють інтелектуалізувати виробничу

сферу СЕС та отримувати економічну вигоду, а з іншого – їх використання обмежене певними проблемами як на етапі створення, так і безпосереднього застосування в процесі виробництва.

Проблему недовикористання потенційних можливостей зростання національної економіки (суспільного виробництва) за рахунок інтелектуальної складової ідентифіковано у [31]. У своїх дослідженнях автор наголошує на тому, що валовий внутрішній продукт (ВВП) як показник результату суспільного виробництва перебуває у тісній залежності з рівнем інтелектуального розвитку населення країни (зростання IQ збільшує ВВП). Висновок науковця про низький рівень використання інтелекту у виробництві кінцевих товарів та послуг ґрунтується на розрахунках, за якими обсяг ВВП України при IQ = 97 мав би складати 25 тис. 30ол.. США на душу населення, а не 6 тис. 30ол.. США. Враховуючи, що вироблений обсяг ВВП – це результат господарювання СЕС різного рівня та сфер діяльності, можна припустити, що проблема недовикористання інтелектуальних можливостей у масштабі держави насамперед викликана проблемами створення та використання інтелекту для розвитку виробництва на рівні окремого організаційного утворення.

Передумовою інтелектуалізованого виробництва є створення нових техніко-технологічних та організаційних знань. Погоджуючись з автором роботи [32], головною перешкодою на цьому шляху вважаємо зменшення кількісних параметрів українського наукового потенціалу (чисельність зайнятих, витрат), погіршення його якісних характеристик (вплив найбільш працездатних співробітників, наукової молоді, старіння і втрата матеріально-технічної бази науки). На наш погляд, зазначені чинники мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Об'єктивність їх дії зумовлена загальноекономічною ситуацією, яка не сприяє використанню СЕС частини обмежених ресурсів на створення передумов інтелектуалізації виробничих процесів. Суб'єктивізм впливу слід пов'язувати з недосконалістю процесів управління СЕС, наслідком яких є помилкові, невчасно прийняті, неадекватні умовам знанневоорієнтованої економіки управлінські рішення стосовно створення та поширення нових знань в організації.

Якщо об'єктивно-суб'єктивні фактори є причиною гальмування інтелектуалізації виробництва на першому етапі, то проблеми на етапі впровадження нових техніко-технологічних та організаційних знань мають суто суб'єктивне походження. Погоджуючись з думкою професора О. Б. Бутнік-Сіверського про те, що основою процесу інтелектуалізації виробничих систем є трансформація інтелектуальної власності в кінцевий продукт інноваційної діяльності [33, с. 6], приходимо до наступного висновку: пріоритетний вплив на процеси створення та використання результатів інтелектуальної діяльності, а також продуктів інтелектуальної творчої праці належить представникам управлінського корпусу СЕС. Зважаючи на це, до найважливіших проблем інтелектуалізації виробництва слід віднести проблему здатності менеджменту СЕС приймати управлінські рішення, спрямовані на ефективний розвиток і використання інтелекту.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Ідентифікація проблем інтелектуалізації діяльності СЕС дозволила встановити, що головні перешкоди зростанню частки інтелекту у функціонуванні СЕС будь-якого рівня сконцентровані у сфері персоналу, освіти та науки, а також виробництва. При цьому негативні явища, які не сприяють інтелектуалізації у тій чи іншій сфері, необхідно розглядати у тісному взаємозв'язку, зважаючи на комплексний та причинно-наслідковий характер їх впливу.

Не заперечуючи необхідності вирішення об'єктивних проблем інтелектуалізації персоналу, освіти, науки, виробництва, слід наголосити на першочерговості ліквідації перешкод, пов'язаних з недосконалістю процесів управління інтелектуальним розвитком у зазначених сферах активності СЕС. Вирішенню цього завдання повинні передувати дослідження передумов та понятійно-категоріального апарату інтелектуалізації діяльності СЕС.

Список літератури

1. Кісь, С. Я. *Щодо стратегічної доцільності та умов трансформування НАК „Нафтогаз України” в сучасну інтелектуальну компанію [Текст] / С. Я. Кісь, В. П. Петренко // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць (Дніпропетровський національний університет). – Дніпропетровськ, 2008. – Випуск 240. – С. 1298-1309.*
2. McDermott, R. *Why Information Technology Inspired But Cannot Deliver Knowledge Management [Text] / R. McDermott // California Management Review. – 1999. – № 4.*
3. Baines, A. *Exploiting Organisational Knowledge in the Learning Organisation. Work Study, 1997. – #6.*
4. Stein, R. G. *Building an Intelligent Organization [Text] / R. G. Stein, G. Pinchot // Association Management. – 1995. – №10.*
5. Chun, Wei Choo. *Information Management for the Intelligent Organization: The Art of Environmental. Hardbound, Toronto, 1998 – <http://choo.fis.utoronto.ca/FIS/IMIO/IMIOpref.html>*

6. Другов, О. О. Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації економіки України [Текст] : монографія / О. О. Другов; Університет банківської справи НБУ (м. Київ); НАН України. ІРД. – К. : УБС НБУ, 2010. – 284 с.
7. Кендюхов, О. Гносеологія інтелектуального капіталу [Текст] / О. Кендюхов // Економіка України. - №4. -2003. С. 28-34.
8. Федулова, Л. І. Концепція інтелектуального капіталу в системі економіки знань [Текст] / Л. І. Федулова // Проблеми науки. – 2006. – №3. – С. 34-38.
9. Чухно, А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. -2002. – №11. – С. 48-55.
10. Вовканич, С. Й. Теоретико-методологічні основи дослідження людського та інтелектуального капіталу в знанієвомісткій економіці: концептуалізація понять [Текст] / С. Й. Вовканич, Л. К. Семів // Регіональна економіка. – 2007. – №4. С. 7-19.
11. Besley, T. Public-Private Partnersip for the Provision of Pablik Goods: Theory and an Application to NGOs [Text] / T. Besley, M. Ghatak // The Development Economics Discussion Paper Series. – The Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines: London School of Economics. – 1999. – DEDPS №17. – August/ – 38 p.
12. Варнавский, В. Г. Государственно-частное партнерство как антикризисная мера [Текст] / В. Г. Варнавский // Институты и механизмы государственного регулирования экономики : сборник / Под. ред. А. Е. Городецкого, А. Г. Зельднера, С. В. Козлова. – М. : ИЭ РАН, 2012. – С. 23-35.
13. Варцаба, В. І. Соціальна держава: модернізована модель соціально-відповідальної взаємодії стейкхолдерів національної економіки [Текст] / В. І. Варцаба // Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів: монографія за загальною редакцією В. І. Гринчуцького. – Тернопіль: Крок, 2014. – С. 213-220.
14. Сакайя, Т. Вартість, що створюється знаннями, або Історія майбутнього [Текст] / Т. Сакайя // Нова індустріальна хвиля на Заході: Антологія / За ред. В. Л. Іноземцева. – М. : Academia, 1999. С. 337-371.
15. Петренко, В. П. Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління [Текст] : монографія / В. П. Петренко. – Івано-Франківськ: ПП. Курилюк В. Д., 2009. -196 с.
16. OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis. Contributions to the global effort [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/57/42061463.pdf>.
17. Сафиуллин, А. Р. Интеллектуализация современной экономики: кластерный поход [Электронный ресурс]/ А. Р. Сафиуллин. – Режим доступу: <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/6817.pdf>.
18. Якуба, К. І. Особливості інвестицій у людський капітал: методологічний аспект [Текст] / К. І. Якуба // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2013. – № 5. – С. 180-185.
19. Стец, І. І. Відтворення інтелектуальної складової трудового потенціалу підприємства [Текст] / І. І. Стец // Всеукраїнський науково-виробничий журнал „Інноваційна економіка”. – 2013. – № 6. – С. 183-187.
20. Сем'ян, О. В. Інтелектуалізація людського капіталу підприємства [Текст] / О. В. Сем'ян // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – №4(16) – С. 141-145.
21. Петренко, В. П. До ідентифікації основних проблем інтелектуалізації та інтелектуально-інноваційного розвитку українського суспільства [Електронний ресурс] / В. П. Петренко // Gisap.eu. – Режим доступу: <http://www.gisap.eu/ru/node/1131>.
22. Шевченко, Л. С. Інтелектуалізація освіти: сучасні виклики для України [Електронний ресурс] / Л. С. Шевченко. – Режим доступу: <http://int-konf.org/konf062013/360-doktor-ekonomichnih-nauk-profesor-shevchenko-l-s-ntelektualzatsiya-osvti-suchasn-vikliki-dlya-ukrayini.html>.
23. Чекушина, Ю. В. Вища освіта України в аспекті інтелектуалізації праці [Текст] / Ю. В. Чекушина, Ю. М. Чекушина // Гуманітарний журнал. – 2013. – №3. С. 3-10.
24. Звіт ООН з людського розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en>.
25. Складові індексу конкурентоспроможності України 2013-2014 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.weforum.org/>.
26. Лисов, В. И. Приоритеты международной образовательной деятельности российских вузов [Текст] / В. И. Лисов // Высшее образование в России. – 2012. – №1. – С. 3-10.
27. Ярмак, О. В. Проблеми інституціоналізації освітніх послуг в Україні [Текст] / О. В. Ярмак // Вісник Національного університету «Юридична академія України». Серія: Економічна теорія та право. – 2012. – № 2. – С. 84-90.
28. Митио, Какү: Учеба уже не будет базироваться на запоминании [Электронный ресурс] / Кпкү Митио. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/society/mitio-kaku-ucheba-uzhe-ne-budet-bazirovatsya-na-zapominanii-28082014231600>

29. Романюк, М. Д. Економічна теорія: навчальний посібник для студентів ВНЗ [Текст] / М. Д. Романюк, О. І. Іванишин, Н. П. Репела, Я. І. Татунчак. – Рек. МОН. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2011. – 592 с.
30. Иноземцев, В. Л. Теория постиндустриального общества как методологическая парадигма российского обществоведения [Текст] / В. Л. Иноземцев // Вопросы философии. – 1997. – № 10. – С. 36-42.
31. Семикіна, М. В. Інтелектуальний потенціал: проблеми реалізації [Текст] / М. В. Семикіна // Економіка і управління. – 2013. – №6 – С. 8-14.
32. Мирончик, О. Вплив інтелекту як фактор конкурентоспроможності в глобалізованому світі [Текст] / О. Мирончик // Дослідження міжнародної економіки: збірник наукових праць. – К. : ICEMB НАН України, 2011. – № 2 (67). – С. 178-185.
33. Бутнік-Сіверський, О. Б. Трансформація інтелектуальної власності інноваційний продукт [Текст] / О. Б. Бутнік-Сіверський // Інтелектуальний капітал. – 2003. – №5. – С. 3-12.

References

1. Kis, S. Y. & Petrenko, V. P. (2008). On strategic expediency and conditions transform "Naftogaz Ukraine" in modern intellectual enterprise. *Economy: problems of theory and practice*, 240, 1298-1309.
2. McDermott, R. (1999). Why Information Technology Inspired But Can not Deliver Knowledge Management. *California Management Review*, 4.
3. Baines, A. (1997). Exploiting Organisational Knowledge in the Learning Organisation. *Work Study*, 6.
4. Stein, R. G. & Pinchot, G. (1995). Building an Intelligent Organization. *Association Management*, 10.
5. Chun, Wei Choo. (1998). Information Management for the Intelligent Organization: The Art of Environmental. Retrieved December, 1, 2014, from : <http://choo.fis.utoronto.ca/FIS/IMIO/IMIOpref.html>.
6. Drugov, O. O. (2010). Investment security intellectualization of economy of Ukraine. Kyiv: UBS NBU.
7. Kendyukhov, A. (2003). Epistemology intellectual capital. *Economy of Ukraine*, 4, 28-34.
8. Fedulova, L. I. (2006). The concept of intellectual capital in the Knowledge Economy. *Problems of science*, 3, 34-38.
9. Chukhno, A. A. (2002). Intellectual capital: the nature, forms and patterns of development. *Economy of Ukraine*, 11, 48-55.
10. Vovkanych, S. Y. & Semiv, L. K. (2007). Theoretical and methodological foundations of the study of human and intellectual capital in the economy znaniyevomistkiy: conceptualization. *Regional Economics*, 4, 7-19.
11. Besley, T. & Ghatak, M. (1999). Public-Private Partnersip for the Provision of Pablik Goods: Theory and an Application to NGOs. *The Development Economics Discussion Paper Series. - The Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines: London School of Economics, DEDPS*, 17.
12. Varnavskyy, V. G. (2012). Public-private partnership as anti-crisis measure. *Institutions and mechanisms of state regulation of the economy*, 23-35.
13. Vartsaba, V. I. (2014). Welfare state: upgraded model of socially responsible stakeholder interaction of the national economy, 213-220. *Transformation processes of the economic system in contemporary challenges. Ternopil: Krok*.
14. Sakayya T. (1999). The value created by knowledge, or history of the future, 337-371. *Industrial new wave in the West: Anthology. - Moscow: Academia*.
15. Petrenko, V. P. (2009). Intellectual resources of socio-economic systems: aspects of innovation management. *Ivano-Frankivsk : PP Kuryliuk*.
16. OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis. *Contributions to the global effort. (n.d.). Retrieved December, 1, 2014, from : <http://www.oecd.org/dataoecd/33/57/42061463.pdf>*.
17. Safyullyn, A. R. (n.d.) Intellectualization of the modern economy: cluster approach. Retrieved December, 1, 2014, from : <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/6817.pdf>.
18. Jacob, K. (2013). Features of investment in human capital: a methodological aspect. *Problems of innovation and investment development*, 5, 180-185.
19. Stack, I. (2013). Reproduction intellectual component of the employment potential of the company. *Innovative Economy*, 6, 183-187.
20. Semian, A. (2011). Intellectual human capital enterprises. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, 4 (16), 141-145.
21. Petrenko, V. P. (n.d.). To identify the key issues and intellectualization intellectual and innovative development of Ukrainian society. *Gisap.eu*. Retrieved December, 1, 2014, from : <http://www.gisap.eu/ru/node/1131>.
22. Shevchenko, L. S. (2013). Intellectual Education: Challenges for Ukraine. Retrieved December, 1, 2014, from : <http://int-konf.org/konf062013/360-doktor-ekonomchnih-nauk-profesor-shevchenko-l-s-ntelektualzacya-osvti-suchasn-vikliki-dlya-ukrayini.html>.

-
23. Chekushyna, Y. V. & Chekushyna, Y M. (2013). *Higher education Ukraine in terms of labor intellectualization. Humanities magazine*, 3, 3-10.
  24. *Report of the UN Human Development. (2013). Retrieved December, 1, 2014, from : <http://hdr.undp.org/en>.*
  25. *Components of Ukraine Competitiveness Index 2013-2014. (2014). Retrieved December, 1, 2014, from : <http://www.weforum.org/>.*
  26. Lisov, V. I. (2012). *Priorities international education in Russian universities. Higher education in Russia*, 1, 3-10.
  27. Yarmak, O. V. (2012). *Problems institutionalization of educational services in Ukraine. Proceedings of the National University "Law Academy of Ukraine." Series: Economics and Law*, 2, 84-90.
  28. Mitio, Kaku (2014). *Study will no longer be based on memorizing. Retrieved December, 1, 2014, from : <http://www.dsnews.ua/society/mitio-kakuucheba-uzhe-ne-budet-bazirovatsya-nazapominanii-28082014231600>.*
  29. Romaniuk, M. D., Ivanyshyn, O. I., Repela, N. P., Tatunchak, Y. I. (2011). *Economics. Ivano-Frankivsk, Lily-HB.*
  30. Inozemtseva, V. L. (1997). *Theory of postindustrial society as a methodological paradigm of Russian social science. Issues of Philosophy*, 10, 36-42.
  31. Semykina, M. V. (2013). *Intellectual potential, problems of implementation. Economics and Management*, 6, 8-14.
  32. Myronchuk, O. (2011). *Brain drain as a factor of competitiveness in a globalized world. Research International Economics*, 2 (67), 178-185.
  33. Butnik-Seversky, O. B. (2003). *Transformation of Intellectual Property innovative product. Intellectual Capital*, 5, 3-12.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2014 р.